

njim ministrom prof. G. di. Tello. Argentina bo namreč, po vsem sodeč, ena od prvih držav, ki bo priznala Republiko Slovenijo kot neodvisno in suvereno državo.

Te dodatne dejavnosti so nedvomno povečale »učinek« našega potovanja v tako oddaljeno Argentino v času, ki tudi klimatsko ni bil prijeten. Tam je namreč njihova zima.

Še vedno upam, da bomo svetovni kongres IPSE nekoč gostili v Cankarjevem domu. Naslednji leta 1994 pa je že oddan. Bo v Berlinu.

SAVIN JOGAN

Kongres, obrnjen k realnim problemom preživetja in razvoja

1. V splošnem je mogoče ugotoviti, da je bil to kongres, ki je bil mnogo bolj kot k splošno teoretičnim naravnim k realnim problemom preživetja in razvoja. To se kaže tako v izbiri dominantne teme – *center in periferija* – osvetljene s številnih izhodišč (od problemov planiranja do federalizma) kot tudi v obravnavi analize številnih politik (od zdravstvene do naselitvene in zaposlitvene), pa v močnem poudarku gospodarskim vidikom položaja in razvoja posameznih držav ter v kritičnem prikazu ustavnih in upravnih reform v posameznih državah; v tem okviru je bila ena od središčnih tem tudi problematika preobrazbe vzhodnoevropskih družb.

Po organizacijski plati pa kongres zagotovo ni bil na ravni podobnih prireditev: nekatere teme so se preveč drobile, druge pa ponavljale. Prostorske in druge delovne razmere tudi ne zaslužijo posebne pohvale: v majhnih predavalnicah (razredih) sicer elitne srednje šole, v katerih je potekal kongres, pogosto (vsaj ob najbolj zanimivih temah) ni bilo niti približno dovolj sedežev in celo ne stojišč, tako da so se zainteresirani v velikih »repih« gnetli pred vrati in po doglednem času opustili namero, da se aktivno vključijo v delo tega ali onega raziskovalnega komiteja ali študijske skupine.

2. Po predhodnem soglasju s koordinatorjem, prof. Wollmannom iz Berlina, sem pripravil pisni prispevek z naslovom *Local Government in Transformation, The Case of Constitutional Reform in Yugoslavia*. Po zamisli je bilo sploh predvideno, da bi v raziskovalnem komiteju RC 5.1 (Decentralization and Local Government in Eastern Europe and Western countries) prevladovala »vzhodne« teme (preobrazbe upravljanja na lokalni ravni v vzhodnih in srednjeevropskih državah ter posebej v bivši NDR in – v mojem prispevku – v naši državi v preoblikovanju). Zaradi odsotnosti nosilca prve omenjene teme M. Illnerja iz ČSFR je ostala obravnava v dobršni meri »okleščena«, vendar pa je opozorila na glavne zakonitosti in dileme v tem prehodu. Prof. Wollmann je v svojem prispevku posebej poudaril, da NDR kot izrazito centralizirana socialistična država sicer ni reprezent za vse države te skupine, vendar se pa tudi v njenem primeru kažejo nekatere splošne značilnosti z vidika možnosti in učinkovitosti lokalne samouprave. Lokalno samou-

pravo in njene institucije so obravnavali po modelu »otroškega vrta« (s poudarkom na skrbi in nadzoru višjih organov), lokalna samouprava pa se je zreducirala na obliko decentralizacije odločanja – ob sicer centraliziranem gospodarstvu in močni centralni administraciji na vseh področjih. Nesamostojnost občine se je kazala zlasti v tem, da občina ni bila odgovorna ter ni mogla vplivati niti na obseg sredstev za lastne potrebe.

V svojem prispevku sem primerjal dve prevladujoči tendenci glede položaja lokalne samouprave v Evropi: izrazito centralizacijo odločanja in prekrivanje lokalne odgovornosti in samostojnosti (zlasti v Veliki Britaniji) ter težnjo po čim hitrejši in širši decentralizaciji odločanja s samostojnim prevzemanjem nekaterih pristojnosti lokalnih organov (predvsem praksa in nova normativna ureditev nordijskih držav). V tem okviru in s teh vidikov sem analiziral nove ustavne rešitve v naši dosedanji državi (Srbija, Hrvaška, delovni osnutek besedila predloga slovenske ustave) in ugotovil, da je tudi v naših primerih, ki se sicer medsebojno zelo razlikujejo, opazen spopad med centralnim urejanjem teh vprašanj (zlasti v ustavi Srbije) in med modernejšim evropskim pristopom (Slovenija in Hrvaška); vendar pa bo – vsaj v tolikšni meri kot ustavna ureditev – k dokončnemu profiliranju lokalne samouprave v naši republici (in v drugih primerjanih okoljih) prispevala praksa. Ta pa je – zaradi šibkega gospodarskega in slabega finančnega stanja, pa tudi zaradi že pred leti začelih procesov centralizacije – za zdaj močnejše obrnjena k enotnemu, podrobnemu urejanju tudi zadev lokalnega pomena iz središča. V razpravi o tem prispevku se je oglasilo nekaj udeležencev, ki pa so se bolj kot same teme lotevali splošnih možnosti za razvoj demokracije v Sloveniji in Jugoslaviji, števila in profilov političnih strank, sedanje vloge KP; razlik v dosedanji ustavni ureditvi med republikami.

Od drugih prispevkov je zanimiv zlasti prispevek R. Newtona (u. Essex) *The City in Postindustrial Era*, v katerem avtor problematizira predvsem premeščanje težišča oblasti bližje ljudem, na drugi strani pa funkcionalno prepletanje različnih vlog in pristojnosti, ki bo organizirano v različnih središčih (preseganje sedanjih splošnih »nacionalnih« in »lokalnih« središč in pristojnosti – npr. pri izobraževanju, varnosti idr.). Velik pomen daje avtor vlogi neformalnih (cerkvenih, interesnih idr.) skupnosti pri oblikovanju in implementaciji tako nacionalne kot lokalne politike. Drug zanimiv prispevek je imela M. L. von Bergman-Winberg (Swedish School of Economics and B. Adm.) »Institutional Changes and the Impact of European Integration on Regional and Local Autonomy in the Nordic Countries«. V njem med drugim poudari neposredno odgovornost lokalnih oblasti za zagotavljanje evropske ravni socialne varnosti prebivalcev. Ob prikazu že omenjenih nordijskih tendenc po decentralizaciji odločanja je omenila zanje ugodno odločitev ES, da se bodo lahko prve nove države priključile tej skupnosti šele v začetku leta 1997, kar jim na vseh področjih – od lokalne samouprave do organizacije administracije – omogoča, da se brez velikih težav prilagodijo evropskim standardom (zanimivo je to primerjati z našo neučakanostjo pri vstopu v ES!).

V študijski skupini z obetavnim naslovom *Democratization in Comparative Perspective* (SC 31.1.) se je večina avtorjev in razpravljalcev osredotočila na posamične izseke procesov demokratizacije v lastnih državah, tako da je bilo razumevanje mnogih pogojeno s poznavanjem zgodovinskega konteksta (Venezuela, Brazilija, posamezne afriške države); pri pretežnem številu tem je šlo za interakcijo med ekonomsko rastjo in političnim razvojem. S širšimi izhodišči obravnavane teme sta se pravzaprav ukvarjala le dva prispevka. V prvem (A. Hadenius, Uppsala-

ala) avtor na podlagi stanja številnih afriskih držav dokazuje tezo o splošnem premiku težišča z enopartijske vladavine, ki je bila dolgo norma za to celino, na različne oblike političnega (in strankarskega) pluralizma ter opozarja na notranje in zunanje razloge za tak premik. Drugi avtor (G. Therborn) je v esejističnem slogu obdelal temo *Democratization and Routes to Modernity* – s posebnim poudarkom na semantičnih prvinah in zgodovinskih zgledih. Pri tem je poudaril, da se pojavljajo nekateri povsem novi elementi v pogledu procesov demokratizacije, zlasti zunanji vplivi (in celo razmere) ali v latinskoameriških in nekaterih drugih manj razvitih držav; za Evropo pa je v zadnjem obdobju značilna težnja, da se osiše zahteve za hitrejšo demokratizacijo premika na »periferijo«.

V raziskovalnem komiteju RC. 28.2., v katerem so obravnavali teme o federalizmu (*Complex States: Ethnicity and the Federal Idea*), se je razprava vrtela praktično le okoli sodobnega stanja v SZ in Jugoslaviji ter se strnila v ugotovitev, da po koncu obeh pravzaprav ne moremo več govoriti o federalizmu na pravi, etnični podlagi. Od tujih avtorjev sta o naši temi govorila J. Seroka (Pennsylvania State University) in Voja Stanovčić. Prvi je zastopal tezo, da je bilo v Jugoslaviji sploh težko govoriti o federalizmu, ker nismo imeli pluralistično zasnovanega sistema. Danes razmere zanj so, čeprav tudi tokrat ne gre brez težav. Po mnenju avtorja bi nobena od jugoslovanskih republik ne imela niti ekonomskih možnosti za samostojno državo. V. Stanovčić pa je zagovarjal (tudi v našem prostoru) znano tezo, da so za razpad države krive izključno nacionalne birokracije.

Razen nastopa v »svojem« komiteju sem se z razpravo, pravzaprav s pojasnili o položaju in pogledih, ki se kažejo v Sloveniji, oglasil še v tem nazadnje omenjenem komiteju. Sicer pa je bila neformalna, pa tudi formalna razprava o Jugoslaviji na kongresu zelo prisotna. Skupno s kolegoma iz Slovenije sem se udeležil številnih pogovorov in v osebnih stikih pojasnjeval našo specifično situacijo, zamisli in realne perspektive preživetja in uveljavitve Slovenije kot nove evropske države.

3. Iz številnih pisnih pripomb udeležencev, do katerih je bilo možno priti, in iz povzetkov vseh prispevkov, objavljenih v kongresni knjigi, izhaja, da je bila znotraj glavne teme *Center in periferija* tudi v drugih komisijah kongresa zaznavna precejšnja pozornost za problematiko lokalne (in z njo povezane regionalne) samouprave. Mimo že omenjenih poudarkov (spopad med centralističnim pristopom in težnjami po decentralizaciji, ki ni značilen le za Zahodno Evropo, ter preobrazba političnih sistemov na tem delu v Vzhodni Evropi), daje ta pregled zelo razčlenjeno sliko teoretičnih in praktičnih problemov lokalne samouprave v sodobnem svetu, spet z močnimi poudarki na ekonomski plati funkcije lokalnih skupnosti, planiranja njihovega razvoja in učinkovitosti politike na posameznih področjih (v središču je bila tema o varstvu in zboljševanju okolja – Trivedi in drugi avtorji). Precej avtorjev je analiziralo zamisli in dosežke zdaj potekajočih reform lokalne samouprave in upravljanja v posameznih državah in regijah (Aguilar – Filipini; Scandogliero, Furlan, Moreno – Argentina; Arocena in Moreira – Urugvaj; Barthwal – Indija; Biarez – Francija; Game – V. Britanija; Gonzales – Venezuela; Jacobi – Brazilija; Jarman – Avstralija; Jain – Japonska; Joye – Švica; Kang – Kitajska idr.). V tem okviru in ob njem so bile izražene mnoge zanimive ugotovitve, ocene in pogledi. Omembo vsekakor zasluži kritika »movimientizma« v Južni Ameriki, ki naj bi pomenil – kljub svojim pozitivnim nabojem – hkrati tudi oviro za ustalitev političnih sistemov in tudi organov lokalne oblasti na tej celini (Alberti), prav tako pa ocena o tem, da postaja znani model »sustainable development« (z naslonitvijo predvsem na lastne sile in možnosti) sestavni del afriškega življenja (Alikhanova). Po mnenju mnogih avtorjev (Arocena, Moreno, Gonza-

les, Jain, Kang idr.) postajajo lokalne skupnosti že glavni dejavnik razvoja v veliko državah. V zvezi z razvojem je zanimiva ocena quebeškega udeleženca Quesnela, da je bilo celotno državno planiranje v Kanadi več desetletij zasnovano na povsem zgrešenih predpostavkah (prioritete niso ustrezale regionalnim in lokalnim potrebam, medtem ko se je dvojna odgovornost – federacije na eni strani in provinc ter lokalnih oblasti na drugi strani pokazala kot kontraproduktivna). Argetinska izkušnja kaže, da je uveljavljanje koncepcije državnega naroda (State Nation), oprte na prilagajanje interesov lokalnih skupnosti centru, zašlo v resno krizo in se zaradi tega kaže nujnost po njeni zamenjavi s koncepcijo nacionalne in ljudske države (Scandogliero). Podoben trend se kaže tudi na Japonskem, kjer so se začele po drugi poti (s partijsko pluralizacijo) lokalne skupnosti preobraziti iz »pomožnih« teles v odgovorne dejavnike tudi znotraj razvoja države. Razvoj v Švici kaže, da pospešeni proces urbanizacije pelje tudi do vse pomembnejše politične diferenciacije na ravni lokalnih skupnosti in kantonalni ravni. Omenit je treba avstralsko-japonski projekt »New Town«, ki vključuje tudi izdelan koncept tehnopolisa za 21. stoletje. Hkrati je bilo zaznavno razmišljanje o tem, da bodo dobila mesta v prihajajoči integrirani Evropi (s supranacionalno vlado) sploh pomembno funkcijo kot dejavnik stabilizacije (Mitchell).

Za podirajoči se socialistični svet je zanimiva analiza lokalnega upravljanja v enem od kitajskih okrajev, ki kaže vsaj na rahle premike: ljudje že participirajo pri lokalnih odločitvah, seveda po tem, ko se po nekakšnem modelu demokratičnega centralizma okrajni liderji o vsakem predlogu podrobno pogovorijo (Kang). Veliko je bilo kritike na račun pomanjkljivih in enostranskih kanalov v komunikacijah med vlado in lokalnimi organi, materialne šibkosti lokalnih oblasti ipd. Koncept o Complex Equality (Miller, po Walzerju) uvršča lokalno skupnost v središče prizadevanj za razvoj družbe, v kateri naj bi bile socialne dobrine alocirane ali celo distribuirane v skladu s specifičnimi merili take družbe. Zanimive so ugotovitve norveškega avtorja Rommetvedta o institucionalni preureditvi nacionalnega parlamenta, in sicer tako da se krepí predstavništvo periferije.

Slejkoprej pa ostaja aktualno vprašanje francoske udeleženke S. Biarez, ali lahko z razvojem lokalne samouprave – ob vse večji fragmentaciji politik na posameznih področjih v vse ožje sektorje in z njihovo adaptacijo različnim območjem in skupinam ljudi – preprečimo tendence, ki danes politiko ločujejo od ljudi in njihovih vsakodrugih, praktičnih problemov.

Ta kratek sprehod skozi prikazani kompleks prispevkov nedvomno potrjuje uvodoma zapisano oceno, da je bil kongres vtirjen v realne probleme današnjega sveta v vseh njihovih protislovjih.